

Умни стратегии за преход на регионите с интензивен въгледобив

Проект № 836819

***Насоки
за наличните европейски фондове и
програми за нисковъглеродни
енергийни проекти в региони с
интензивно използване на въглища***

WP 4 – Task 4.1 / D 4.1

Case of Bulgaria

Февруари 2020 г.

Докладът за източниците за публично финансиране на невъглеродни проекти във въглищните региони в България е част от Доклад 4.1 “Guideline on available European funds and programmes for low carbon energy projects in coal intensive regions“, Работен пакет 4 на проекта TRACER, под ръководството на EUREC.

Автори: Люлин Радулов, ЧИЕЦ
Ангел Николаев, ЧИЕЦ

Контакти: Черноморски изследователски енергиен център (ЧИЕЦ)
Люлин Радулов
radulov@bserc.eu
Тел. 02-9806854
Ул. Виктор Григорович 7, 1606 София, България
www.bserc.eu

Проектът TRACER се финансира от програмата за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ на Европейския съюз по силата на договор № 836819. Цялата отговорност за съдържанието на този доклад принадлежи на авторите му. Той не отразява непременно мнението на Европейския съюз. Изпълнителната агенция за иновации и мрежи (INEA) и Европейската комисия не носят никаква отговорност за каквото и да е използване на съдържащата се в доклада информация.

Интернет страница на TRACER: www.tracer-h2020.eu

Съдържание

1	Национално администрирано финансиране, включително от източници от ЕС	4
1.1	Сегашно състояние	4
1.2	Бъдеща ситуация (най-добро предположение)	4
2	Финансиране, управлявано извън България	5
2.1	Хоризонт Европа	5
2.2	Безвъзмездни средства от Европейското икономическо пространство и Норвегия	5
2.3	Европейска инвестиционна банка	6
2.4	Програма за транснационално сътрудничество „Дунав“	6
3	Бъдещи източници на финансиране, контролирани от ЕС	7
3.1	Фонд за справедлив преход	7
3.2	Фонд за модернизация	7
4	Допълнителна информация	8

Въглищни региони в България - източници за публично финансиране на невъглеродни проекти

1 Национално администрирано финансиране, включително от източници от ЕС

1.1 Сегашно състояние

Структурните и инвестиционните фондове на Европейския съюз (СИФ) са най-важният източник на публично финансиране в България. Финансирането се осигурява от четири (управлявани на национално равнище) Оперативни програми (ОП):

Таблица 1: Оперативни програми

	Бюджет (млн.лв.)	Усвоени (млн.лв.)	Все още неусвоени до 17.12.2019 г. (млн.лв.)
ОП Околна среда (ОПОС)	3,462	4,127	-
ОП Иновации и конкурентоспособност (ОПИК)	2,584	3,294	-
ОП Региони в растеж (ОПРР)	3,018	2,815	203
ОП Развитие на човешките ресурси (ОПРЧР)	2,136	1,847	289

Три от четирите оперативни програми не подкрепят дейности, свързани с енергийния преход. Четвъртата програма, ОПРЧР, може да подкрепи дейности като обучение, преквалифициране и осигуряване на заетост на младежи и безработни, но такива не са предвидени в бюджета за 2020 г.

1.2 Бъдеща ситуация (най-добро предположение)

България ще използва средства по ОП Околна среда, ОП Региони в растеж и ОП Иновации и конкурентоспособност, за да подкрепи съответните инвестиции за извеждане на въглища през периода 2021-2027 г., в съответствие с настоящите практики на други държави - членки на ЕС. Последните дискусии и преговори с Европейската комисия налагат тази тема да бъде включена в дневния ред. Ще се съсредоточи повече внимание върху инвестициите, насочени към местни и регионални въпроси. Не само ще се увеличи финансирането за подобни проекти, но също така ще бъдат създадени повече възможности за различни заинтересовани страни - общини, промишленост и НПО, за да създадат партньорства.

Подобно на периода 2014-2020 г., в следващия период ОПРЧР ще продължи да подкрепя образованието, обучението и заетостта на младежи и безработни.

В ОПИК приоритетите, свързани с прехода на въглищния регион през следващия програмен период, са следните:

- Подкрепа за иновации и подобряване на иновационната инфраструктура, включително сътрудничество между научните изследвания и промишлеността, и защитата на интелектуалната собственост.
- Дигитално преобразяване на предприятията и достъп до изкуствен интелект, изчислителна мощност, облачни услуги.
- Подкрепа за конкурентоспособността на МСП, включително развитие на индустриални зони, предприемачество, клъстери.

- Инвестиции в енергийна ефективност.
- Стимули за компаниите да използват ВЕИ за собствено потребление.

Все още няма налична конкретна информация за другите ОП.

Разпределението на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) за България (без да се включва националното съфинансиране) в четирите съответни ОП е следното:

- ОП Околна среда: 903 млн. евро
- ОП Иновации и конкурентоспособност: 1,629 млн. евро
- ОП Регионално развитие: 1,464 млн. евро
- ОП Развитие на човешките ресурси: 2,000 млн. евро (двойно, в сравнение с текущия период)

Очаква се използването на финансови инструменти да нарасне с над 10% от бюджета на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) за периода 2014-2020 г., но не с много повече.

2 Финансиране, управлявано извън България

2.1 Хоризонт Европа

„Хоризонт Европа“ е наследница на програмата „Хоризонт 2020“, която се изпълнява в периода 2014-2020 г. Подобно на „Хоризонт 2020“, „Хоризонт Европа“ предлага безвъзмездни средства за научни изследвания и демонстрация на технологии.

Проектите обикновено възлизат на 1-20 млн. евро. По-голямата част от парите за чиста енергийна технология са в част от програмата, известна като „Сигурно, чисто и ефективно енергийно обществено предизвикателство“, където проектите трябва да се предприемат съвместно, т.е. най-малко от „три независими юридически лица, всяко от които е установено в различна държава членка или асоциирана държава и с поне едно от тях установено в държава членка.“

Европейската комисия ще публикува „Работни програми“, които определят кои теми са допустими за финансиране. След това в срок от няколко месеца заинтересованите консорциуми трябва да подадат заявление за финансиране.

Всяка държава членка (или асоциирана страна) има назначени „Национални звена за контакт“, които предоставят техническа помощ при подготовката на предложения, като тези в България, отговорни за енергетиката, са посочени на [тази карта](#).

2.2 Безвъзмездни средства от Европейското икономическо пространство и Норвегия

Исландия, Лихтенщайн и Норвегия (особено Норвегия) предлагат финансиране на юридически лица, а понякога и на частни граждани в България (www.eeagrants.org).

В периода 2017-2024 г. 210.1 милиона евро са на разположение за проекти, разпределени чрез покани за кандидатстване, всяка от които обикновено предлага общо 1 милион евро и е отворена за най-малко 2 месеца.

Всички проекти трябва да бъдат изпълнени най-късно до 30 април 2024 г.

Поне четири от петте области, обхванати от безвъзмездните средства на Европейското икономическо пространство (ЕИП) и Норвежките безвъзмездни средства, са от значение за възлищните райони в преход:

1. Иновации, изследвания, образование и конкурентоспособност.

2. Социално включване, намаляване на бедността и заетост сред младите хора.
3. Околна среда, енергетика, изменение на климата и нисковъглеродна икономика.
4. Култура, гражданско общество, добро управление и основни права.
5. Правосъдие и вътрешни работи.

Допускат се проекти с участието на няколко партньора. Водещият партньор трябва да бъде от „държава бенефициент“, напр. България. Към консорциума могат да се присъединят и други български организации, както и партньори от страните от ЕИП, по-специално Норвегия.

Програмите се администрират от [дирекция "Централно координационно звено" към Министерския съвет](#). Безвъзмездни средства се предоставят за подготовка на предложения, като идеята е в проекта да се включи партньор от ЕИП.

Пример за отворени покани за кандидатстване (към 25 февруари 2020 г.):

- „Иновации за зелена индустрия“, приключваща на 4 юни 2020 г. с общо финансиране от 10.6 млн. евро. Размерът на съфинансирането следва стандартните правила за държавна помощ. Предложенията се подават на английски език чрез: <https://www.innovasjon Norge.no/en/start-page/eea-norway-grants/Programmes/business-development/Bulgaria/2nd-call-business-development-innovation-and-smes/>

2.3 Европейска инвестиционна банка

Бюджетът на ЕС ще бъде използван за гарантиране на заеми и много други форми на финансови инструменти по програмата „ИнвестЕС“ (**Invest EU**). ЕС определи правилата за „ИнвестЕС“, която ще се управлява от нейно име от Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). „ИнвестЕС“ е приемник на плана „Юнкер“, известен още като Европейски фонд за стратегически инвестиции (2014-2020 г.).

По програмата може да се финансира голямо разнообразие от инвестиции за борба с промените в климата и развитие на растежа.

Част от гаранцията ще бъде използвана за подпомагане на заеми по бъдещия [Механизъм за справедлив преход](#). Програмата „ИнвестЕС“ ще предложи единна входна точка, а нейният консултативен център ще помага на организаторите на проекти „на всеки етап от жизнения цикъл“.

Използвайки собствения си капитал, ЕИБ ще „създаде **Пакет за преход на енергетиката**, за да предостави допълнителна подкрепа на онези държави членки или региони с по-труден преход“. Подкрепата ще позволи „като изключение от нейното общо правило [...] финансиране до 75% от допустимите разходи за всички енергийни проекти“.

Повече подробности и за двата финансови инструмента ще бъдат налични по-късно през 2020 г., когато се вземе решение за бюджета на ЕС за 2021-2027 г.

2.4 Програма за транснационално сътрудничество „Дунав“

Програмата „финансира проекти за разработване и практическо прилагане на политически рамки, инструменти и услуги и конкретни малко-мощни инвестиции“. Възстановяват се 85% от разходите .

Фондовете на програмата работят по 10 конкретни цели, като самите те са групирани в [4 приоритета](#).

Стратегическата визия на програмата е „интеграция на политиката“ под равнището на ЕС (без дублиране на усилията за интеграция на политики на ниво ЕС, например TEN-T) и над националното ниво в конкретни области на действие. Транснационалните проекти трябва да влияят на националните / регионалните / местни политики (като „двигател на политиката“).

Източник: <http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/default/0001/08/a9e4aac01e011b947d260cb6ba467b74f1728d51.pdf>

Около половината са от значение за региони като въглищния район Марица Изток. Примери за проекти са дадени [тук](#).

Кандидатурите са чрез годишна покана за представяне на предложения, която обикновено се стартира през първата четвърт на годината и преминават двуетапна оценка. Крайният срок за подаване за всяка стъпка е 6 или 7 седмици, като втората стъпка идва половин година след първата.

За текущата (трета) покана са налични 60 милиона евро и 61 предложения са били подадени за втория етап на поканата.

За всеки проект е необходим консорциум от минимум 3 партньора от 3 различни дунавски държави, като Водещият партньор е в държава членка. Частни стопански организации не могат да бъдат водещи партньори.

За разлика от поканите за предложения по „Хоризонт 2020“ (но подобно на фондовете за Политиката на сближаване), няма предварително финансиране: на консорциума се възстановяват средствата за свършена работата.

3 Бъдещи източници на финансиране, контролирани от ЕС

3.1 Фонд за справедлив преход

На 14 януари 2020 г. Европейската комисия предложи Фонд за справедлив преход в размер на 7.5 милиарда евро. По неофициална оценка, съгласно плановете, българските територии (определени на ниво NUTS 3 или по-малки) ще разделят 458 млн. евро. Властите на региона и националното правителство трябва да подготвят "териториални планове за справедлив преход". Националното правителство трябва да се съгласи да отдели за съфинансиране на плана пари от ЕФРР, Европейски социален фонд (ЕСФ +) или Кохезионния фонд, както и национални средства.

Фондът може да подкрепи „инвестиции във внедряване на технологии и инфраструктури за достъпна чиста енергия, за намаляване на емисиите на парникови газове, енергийна ефективност и възобновяема енергия“, стартиращи фирми, Малки и средни предприятия (МСП), рекултивация на земи, преквалификация на работна сила и техническа помощ.

Основното законодателство за създаване на фонда ще бъде прието през 2020 г., като фондът ще започне да функционира в средата на 2021 г. (най-доброто предположение).

3.2 Фонд за модернизация

Според нашата предварителна оценка, през периода 2021-2030 г. в България ще бъдат налични безвъзмездни средства на обща стойност 350 млн. евро по схема, известна като (Схема за търговия с емисии) „Фонд за модернизация“.

Най-малко 70% от инвестициите трябва да отидат за следните дейности:

- Модернизация на енергийните системи
- Подобрения в енергийната ефективност
- Справедлив преход във въглеродно-интензивни региони

Вижте параграф 2 от член 10d от законодателството тук: <https://tinyurl.com/rk84maj>

Предоставя се възможност за покриване на до 100% от съответните разходи (т.е. разликата в разходите между новата и старата електроцентраля).

Срокове:

- Първи вариант на правилата на Фонда за модернизация, обсъден с държавите членки през четвъртото тримесечие на 2019 г.

- Очаквано приемане през първото или през второто тримесечие на 2020 г., покани за предложения в началото на есента на 2021 г.

4 Допълнителна информация

Уебсайтът на Споразумението на кметовете съдържа удобно онлайн ръководство за много други възможности за финансиране:

www.covenantofmayors.eu/support/funding.html